

W stronę zintegrowanej polityki
wobec substancji psychoaktywnych
(narkotyki, alkohol, tytoń)
– szanse, czy zagrożenia

Janusz Sierosławski
Instytut Psychiatrii i Neurologii
Warszawa

Konferencja szkoleniowa
„Skuteczny samorząd – Integracja i rozwój”
Wrocław, 7 grudnia 2022

Wprowadzenia

- Narzędzia polityki wobec substancji psychoaktywnych
 - Strategia i plan działań
 - Struktura zarządzania operacyjnego
 - Struktura koordynacyjna na poziomie politycznym
 - Ciała doradcze i eksperckie
- Integracja tych narzędzi postulatem racjonalizacji polityki i w efekcie optymalizacji kosztów i efektów
- Integracja
 - potrzeba, czy konieczność?
 - Korzyści i zagrożenia?

Alkohol i narkotyki

Podobieństwa

- Szkody zdrowotne i społeczne, w tym uzależnienie
- Upośledzenie kontroli zachowania
- Struktura i formy odpowiedzi (kontrola, profilaktyka, leczenie, ograniczanie szkód)
- Czynniki ryzyka i chroniące

Różnice

- Status kulturowy
- Status prawny
- Prohibicja vs kontrola dostępności
- Historia i tradycja

Nowe substancja psychoaktywne – forma pośrednia

Podstawy integracji

- Osiągnięcia nauki (nauki medyczne, społeczne, nauka o profilaktyce, zarządzaniu, itp.) pozwalające lepiej rozumieć naturę problemu i sposobów reagowania
- Dominacja perspektywy zdrowia publicznego oraz praw człowieka
- Dynamika pokoleniowa w profilach użytkowników substancji i uwarunkowaniach używania
- Zmiany na scenie substancji psychoaktywnych, np. Nowe Substancje Psychoaktywne

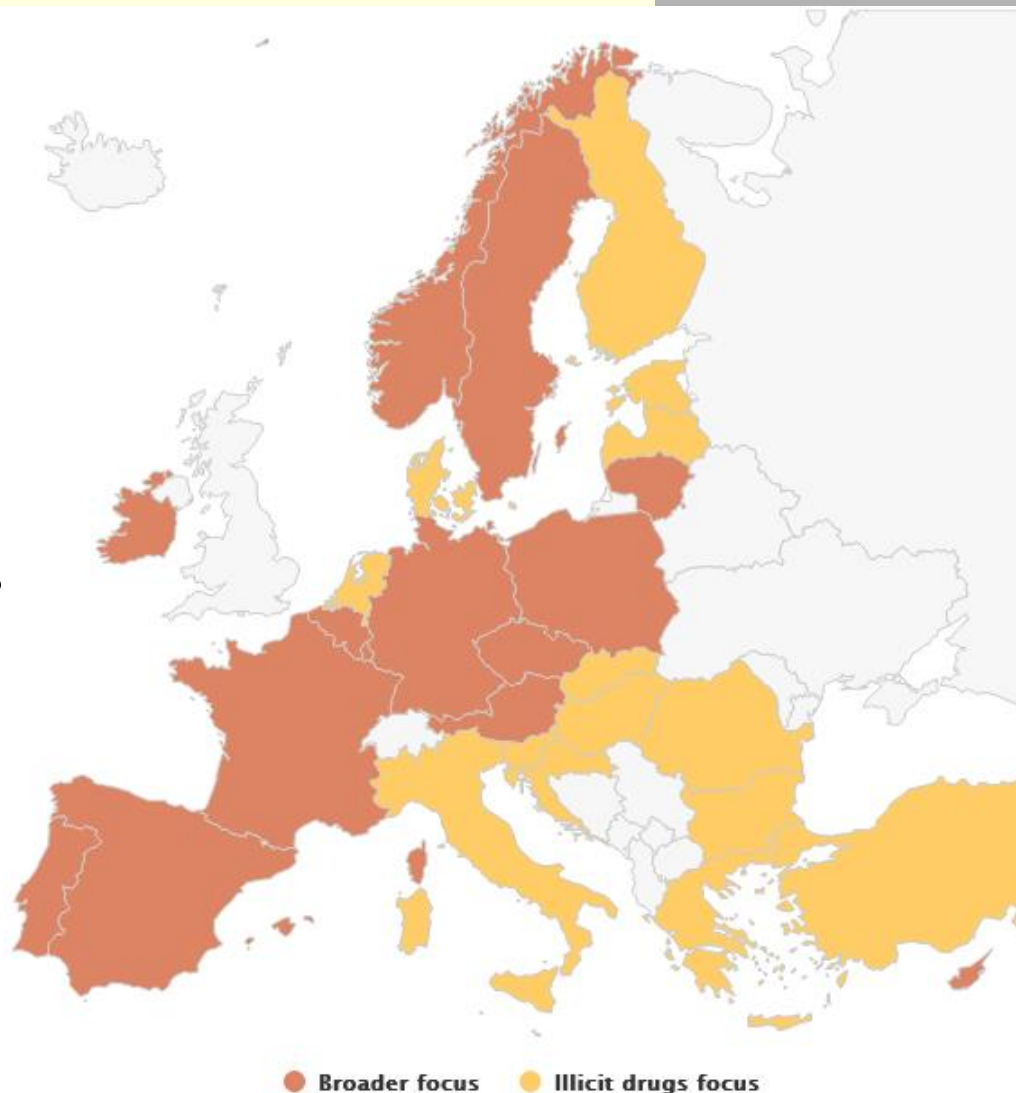
Zmiany w zakresie krajowych strategii przeciwdziałania narkomanii w Europie (do końca 2020 r.)

2006 r.

19 krajów – tylko narkotyki
8 krajów – szerszy zakres (alkohol, tytoń, leki, i inne)

2020 r.

15 krajów – tylko narkotyki
14 krajów – szerszy zakres (alkohol, tytoń, leki, i inne)

Drug strategy evaluation at the national level

https://www.emcdda.europa.eu/publications/topic-overviews/policy-evaluation_en#table1

Strategie przeciwdziałania narkomanii, a inne substancje

- 11 krajów, w których w strategiach skierowanych tylko na substancje nielegalne zawarto odwołanie do substancji legalnych w kwestiach leczenia lub profilaktyki
 - Odwołania do strategii skierowanej na inne substancje – np. Irlandia, Niderlandy, Litwa,
 - Objęcie działaniami innych substancji – np. Estonia, Dania, Grecja, Węgry, Słowacja)

Uzasadnienia integracji strategii w różnych krajach europejskich

- Belgia – rekomendacje grupy parlamentarnej oraz rezultaty raportu ewaluacyjnego
- Czechy oraz Hiszpania – rozróżnienie między substancjami legalnymi nielegalnymi nie ma znaczenia (uzależnienie i inne problemy)
- Francja – konsensus naukowców i lekarzy w kwestii przyczyn i efektów używania substancji niezależnie od ich statusu prawnego
- Cypr – harmonizacja z celami i planem działania Unii Europejskiej
- Niemcy – trudności z rozróżnieniem adresatów działań z problemem narkotyków i alkoholowym

Integracja struktur zarządzania problemami na poziomie krajowym

- Wspólne struktury zarządzania w większości krajów, które mają zintegrowane strategie
- Duże zróżnicowanie struktur organizacyjnych pomiędzy krajami – kilka przykładów:
 - Francja – Struktura inter-ministerialna (MILDT)
 - Niemcy – Wspólne struktury koordynacyjne na poziomie federalnym i landów
 - Hiszpania i Norwegia – minister zdrowia koordynuje politykę wobec uzależnień
 - Portugalia – centralna instytucja koordynująca (SICAD)
- Zintegrowane struktury zarządzania przy odrębnych strategiach – Anglia i Szkocja, Estonia, Dania, Grecja

Z perspektywy organizacji międzynarodowych

- Postulaty rozszerzenie mandatu Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA) na problematykę alkoholu
- Nowy statut Grupy Pompidou (Rada Europy) rozszerzający mandat grupy o problematykę alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, a także tzw. uzależnień behawioralnych
- Partnerstwo Wymiaru Północnego (Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being - NDPHS) – wspólna grupa ekspertów dla wszystkich substancji
- Światowa Organizacja Zdrowia (World Health Organization – WHO) od dawna traktuje podobnie wszystkie substancje psychoaktywne

Korzyści i zagrożenia związane z integracją

Korzyści

- Szersza perspektywa, wyjście poza wąskie specjalizacje
- Spójność koncepcyjna
- Optymalizacja organizacyjna i ekonomiczna
- Racjonalna alokacja zasobów
- Wsparcie ograniczenia stygmatyzacji

Zagrożenia

- „Zagubienie” specyfiki problemów związanych z użytkowaniem poszczególnych substancji
- Naruszenie rutyny oraz zagrożenie interesów różnych grup
- Trudności „okresu przejściowego”

Proces integracji w Polsce

- Początki procesu integracji:
 - Lecznictwo
 - Profilaktyka
 - Zarządzanie na poziomie lokalnym (samorządy)
- Współpraca KBPN i PARPA – np. wspólne badania
- Zazębiające się kręgi ekspertów
- Rozszerzenie zakresu finansowania z funduszy alkoholowych
- Wspólny program – Narodowy Program Zdrowia
- Integracja struktur operacyjnego zarządzania oraz koordynacyjnych na poziomie politycznym stanowi zwieńczenie tego procesu

Wnioski

- Nieuchronność integracji, jeśli priorytetem jest racjonalizacja systemu
- Integracja trendem europejskim
- Korzyści integracji przeważają nad kosztami
- Trudności „okresu przejściowego”